

AKAIDSKI PRINCIPI U SVJETLU KONCEPTA UMJERENOSTI

Prvo poglavlje: Središnji metod u utvrđivanju akaidskih istina i njihovih pojašnjenja

Značenje termina akida

Općeprihvaćena činjenica među vjerskim učenjacima jeste da se termin *akida* odnosi isključivo na određene akaidske teme, uz posebno opširan osvrt na pitanja u kojima postoji razlaz. Međutim, ukoliko pogledamo na život Poslanika, s.a.v.s. i njegovih ashaba, vidjet ćemo da *akida* kod njih obuhvata korisno znanje i dobra djela.

Budući da termin *akida* obuhvata sve što je vezano za uvjerenje srca iz područja vjere, veoma je važno objašnjenje da akida obuhvata sve što je za nju vezano.

U vremenu tabi'ina počela je posebna pažnja pojedinih alima prema užim naučnim oblastima. Tome je doprinijela činjenica da su se pojedini ashabi već bili istakli u pojedinim granama znanosti. Tako je Abdullah b. Mes'ud bio istaknut u poznavanju šerijatskih propisa i njihovom izvođenju iz šerijatskih izvora. Tom pravcu posvetila se jedna grupa tabi'ina među kojima su pojedinci izrasli u vrsne poznavaoce fikha. Abdullah b. Abbas istakao se u tumačenju Kur'ana Časnog, a njegovi učenici su postali poznati u oblasti tefsira. Ebu Hurejre bio je istaknut na polju poznavanja hadisa, te su njegovi mnogobrojni učenici postali stručnjaci iz ove oblasti.

Pred sami kraj vremena ashaba pojavile su se određene novotarije u *akidi*, kao što su: nijekanje Allahove, dž.š., odredbe i proglašavanje počinioca velikog grijeha nevjernikom koji će boraviti u vječnoj vatri. Bilo je neophodno odgovoriti na te novotarije, te su se alimi među ashabima, zatim tabi'inima i generacijama poslije njih, posvetili odbrani *akide* i njenom prečišćavanju od tih novotarija. Rasprave o spomenutim novotarijama i temama koje one tretiraju postaju sve brojnije, duže i češće. To se naročito odnosi na pitanja vezana za Allahova, dž.š., imena i svojstva. Te su rasprave išle do te mjere da su učenjaci to područje nazvali *ilmu-l-kelam*, nauka o govoru (raspravi).

Sveobuhvatnost islamskog vjerovanja (akaida)

Kada se riječ *iman* spomene u Kur'anu i sunnetu, ona obuhvata riječi i djela. Oni koji govore: "Prvo akaid...", i prave razliku između strogih islamskih obaveza (*farz*) i onih koje su vadžib po važnosti i prioritetu, nisu razumjeli sveobuhvatnost akaida, koji se odnosi na sva pitanja vjere. Da su to shvatili znali bi da njihove riječi "Prvo akaid...", jesu potpuno istovjetne riječima "Prvo islam..." Oni to izjavljuju zato što su akaid sveli na samo određene sadržaje, svoju pažnju usmjerili na njih i njih poistovjetili sa terminom akaid sa svim njegovim značenjima. Zatim su počeli da sude izjave ljudi i njihova djela na osnovu tog razumijevanja.

Allah, dž.š., pojasnio je da riječ *ibadet* obuhvata sva pitanja vjere, riječima: *Džine i ljude sam stvorio samo zato da Mi se klanjam*.¹ *Ibadet* obuhvata svako djelo kojim se želi postići Allahova naklonost, a koje je u skladu sa Njegovim propisima, uz potpunu skrušenost, pokornost i ljubav.

U hadisu Džibrila, kojeg prenosi vladar pravovjernih Umer b. El-Hattab, stoji: "Jednog dana smo sjedili pored Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kada se pojavio jedan čovjek izuzetno bijele odjeće, jako crne kose, na kome se nisu vidjeli tragovi putovanja, a нико ga od nas nije poznavao. Sjeo je ispred Poslanika, s.a.v.s., prislonio svoja koljena na njegova, stavio svoje ruke na njegove natkoljenice i rekao: 'O Muhammedu, obavijesti me o islamu!' Muhammed, s.a.v.s., rekao je: 'Islam je da posvjedočiš da nema

¹ Ez-Zarijat, 56.

drugog Boga osim Allaha, da je Muhammed Allahov poslanik, da klanjaš namaz, daješ zekat, postiš ramazan i da obaviš hadž, ukoliko budeš u stanju.' On reče: 'Istinu si kazao!' Omer reče: 'Začudili smo se kako pita, a zatim potvrđuje.' Neznanac reče: 'Obavijesti me o imanu?' Poslanik je kazao: 'Da vjeruješ u Allaha, Njegove meleke, Njegove knjige, poslanike, Sudnji dan i da sve što se dešava biva Njegovom voljom i Njegovim određenjem.' Neznanac je kazao: 'Istinu si rekao!' Zatim reče: 'Kaži mi šta je to ihsan?' Poslanik je rekao: 'Da obožavaš Allaha kao da ga vidiš, jer ako ti ne vidiš Njega, On vidi tebe.' Neznanac opet reče: 'Reci mi nešto o Sudnjem danu?' Poslanik kaza: 'Onaj koji je upitan o njemu ne zna ništa više od onoga ko je upitao.' Ovaj opet reče: 'Obavijesti me o njegovim predznacima.' Božiji Poslanik odgovori: 'Kada majka rodi svoju gospodaricu, kada vidiš gole i bose čuvare ovaca kako se nadmeću u visinama zgrada.' Zatim se neznanac udaljio, a nakon nekog vremena, Poslanik, s.a.v.s., reče mi: 'Omere, znaš li ko je bio onaj što je pitao?' Rekoh: 'Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju.' Reče: 'To je bio Džibril, došao je da vas poduči vašoj vjeri.'"²

Akaid i šerijatska politika

1. Vladavina po Allahovim zakonima: To je jedan od sastavnih dijelova tevhida, priznavanja Allaha, dž.š., kao Vrhovnog Zakonodavca. Vladavina po nekim drugim propisima koje Allah nije objavio iz uvjerenja da to ne spada u obaveze prema Allahu i odbijanje Njegovih propisa jeste otvoreno nevjernstvo. Međutim ukoliko vladar vjeruje i prihvata da je obaveza suditi po Allahovom zakonu, ali to ne radi iz slabosti ili bilo kog drugog, neopravdanog razloga, onda to spada u kufr djelima koji ne izvodi iz okvira islama.
2. Učešće u političkim procesima: Opći interes muslimana nalaže učešće u političkim tokovima, kako bi mogli adekvatno djelovati na putu reforme i poboljšanja društva te raditi na zaštiti prava muslimana i otklanjanju štete koja im se može nanijeti. Na taj način pokazuje se prisustvo islama u društvu. U protivnom, može se desiti da političko upravljanje dospije u ruke onih koji toga nisu dostojni i da se to

² Bilježi ga imam Muslim, poglavje o vjerovanju, pojašnjenje značenja islama, imana, ihsana i obveznost vjerovanja u Allahovu odredbu.

direktno odrazi na smanjenje prostora islamskoj viziji i obespravljanje muslimana. Učešće u ovakvim procesima spada u neophodnu potrebu, ili nuždu, koja se definiše shodno datim okolnostima.

U ovom kontekstu Ibn Tejmijje kaže: "Nedžaši nije mogao vladati po Kur'anu, zato što to njegov narod ne bi prihvatio. Često se dešavalo da neko postane kadija i sudi među muslimanima i tatarima, ili bude imam i posjeduje pravdu koju bi želio primijeniti, ali nije u mogućnosti, jer biva spriječen. Allah nikoga ne zadužuje preko njegovih mogućnosti. Omer b. Abdulaziz bio je proganjan i oštećen zbog pravde koju je sproveo. Kaže se da je, zbog toga, bio otrovan. Nedžaši i njemu slični, uživaju u Džennetu, iako nisu primjenjivali islamske propise koje su bili spriječeni primijeniti. Oni su primijenili ono što su mogli od islamskih propisa."³

Važnost zagovaranja vladavine po Allahovoj, dž.š., Objavi

Pojedine daje danas ne daju važnost pozivu uspostave vlasti po Allahovoj, dž.š., Objavi, pozivajući se na činjenicu da je Poslanik, s.a.v.s., u Mekki pozivao u tevhid, a ne u formiranje vlasti na temelju Objave. Oni griješe u vezi s ovim pitanjem iz nekoliko razloga:

- Poziv u vladanje po Allahovoj, dž.š., objavi je sastavni dio tevhida.
- Vladavina po bilo čemu drugom što Allah nije objavio, jeste loša stvar, a muslimanima je naređeno da otklanjaju loše stvari koje se pojave u njihovome društvu, pod uvjetom da to ne dovede do pretjerivanja i ekstremizma.

Otklanjanje lošeg i pitanje postepenosti

Poziv u otklanjanje lošeg, kada je u pitanju vladavina mimo Allahovih propisa, ne podliježe pod pravila postepenosti, po kome bi prvo trebalo pozivati u tevhid, pa zatim ukazivanje na loše, pa tek onda otklanjanje istog. Zato što zakonodavnost u islamskom pravu spada u prerogative is-

³ *Medžmu'u-l-fetava*, 19, 218-219.

isključivo Allaha, dž.š. Iz ovoga spoznajemo jasnu razliku između naših današnjih društava u kojima su se pojavile loše stvari i mekkanskog perioda u vrijeme Poslanika, s.a.v.s., koji je pozivao u novu vjeru. To je razumio i halifa Ebu Bekr, te je, kada su se pojedini Arapi odmetnuli, upotrijebio sve svoje potencijale i potencijale ashaba da to zlo uguši, sve dok nije uspostavio islamsku državu.

Oholost vladara i uloga daija

Ako se vladar uzoholi i okuraži te vladavinu mimo Allahovih zakona smatra dopuštenom, daije su dužne da posljedice njegove oholosti odstrane iz srca ljudi, i to na najljepši način.

Daije u otklanjanju oholosti i nasilja nad ljudskim umovima imaju najljepši uzor u Allahovim poslanicima, a.s. Oni su dužni da se suprotstave neistini koja pritišće duše i srca muslimana. Dužni su da njihova srca oslobole ove neistine i da ih ispune istinskom spoznajom koju su dužni primijeniti u svojoj praksi.

Neka znaju vođe da istinska da'va mora biti utemeljena na ovom jasnem temelju kojeg su ashabi pojasnili nevjerničkim vođama, kada su rekli: "Nas je Allah poslao da izvedemo one koji to žele iz robovanja ljudima u robovanje Allahu."

Iz navedenog se jasno vidi da je pogrešno *akidu* (vjerovanje) svesti na samo pojedine njene sadržaje, a zapostaviti druge. Jedna od rasprostranjenih grešaka je smatranje pojedinih da onaj ko poziva u oslobođanje od obožavanja mrtvih poziva u ispravljanje vjerovanja, a onaj ko poziva u oslobođanje od obožavanja živih koji vladaju po nekim drugim zakonima koje Allah nije objavio, ne smatraju pozivom u ispravnost vjerovanja. Istina je da i jedni i drugi pozivaju u realizaciju jednog od segmenata tevhidul-uluhijjeta, uvjerenja da se ibadet može upućivati isključivo Allahu, dž.š. Njihova je obaveza da pozivaju u oslobođanje vjerovanja od svih vrsta devijacija (širka), te da se ne ograničavaju samo na pojedina značenja.

Jedna od negativnih stvari koja je prouzrokovana ovakvim manjkavim shvatanjem jeste pretjerivanje u tretiranju samo i isključivo tema vezanih za prečišćavanje i ispravljanje akaida, a zapostavljanje ostalih oblasti vjere.

Tako odgovorni za pitanje da've u pojedinim zemljama daju veliku pažnju izučavanju akaida, a zapostavljaju izučavanje fikha. Oni otvoreno kažu: "Mi nemamo potrebe za lekcijama iz fikha, mi trebamo samo lekcije iz akaida."

To može reći samo onaj ko ne poznaje vjeru islam i ko potcjenjuje učene ashabe, tabi'ine i ostalu ulemu, koja je kroz cijelu historiju održavaла dersove u džamijama o halalu i haramu. To predstavlja i poniženje učenjaka fikha koji su napisali mnoge korisne knjige iz ove oblasti. To, također, predstavlja i nepoznavanje situacije muslimanskog ummeta čije se potrebe stalno obnavljaju i proširuju.

Povećana pažnja prema razlalu u pojedinim akaidskim temama nastala je uporedo sa nastankom ogranka hadiske nauke koja se bavi izučavanjem povjerljivosti prenosioca hadisa (*el-džerhu ve-t-ta'dil*). U to vrijeme posebna važnost pridavala se ovim dvjema granama islamskih znanosti. Iako su nauku o povjerljivosti prenosilaca hadisa tretirali samo vrhunski alimi iz oblasti hadisa i hadiskih znanosti, pojedine daije počele su usmjeravati početnike u hadiskoj znanosti da se bave tim pitanjima, te su napravili pravi darmar i počeli udarati na čast velikana ove znanosti, iako nisu u stanju, makar cijeli svoj život proveli u tome, dostići ni mali dio onoga što su ti velikani postigli.

Ta usmjerena koncentriranost na određena pitanja rezultirala je povećanom pažnjom prema pitanjima razlaza uleme iz područja akaida i zasjenila ostala područja islamskog vjerovanja i druge islamske znanosti. U to vrijeme pitanje džerha i ta'dila potisnulo je ostale grane hadiske znanosti.

Vrste ibadeta

- *Prva vrsta:* Djela srca, kao što su: tevekkul i nada, koja mogu prouzrokovati i djela organima, a ponekad mogu sadržavati oboje, kao što je traženje pomoći od Allaha i klanje (kurban) radi Allaha. Poslanik, s.a.v.s., kaže: "Dova je ibadet!"⁴ zatim je proučio: *Gospodar vaš je re-*

⁴ Ibn Madže, Poglavlje o dovi, vrijednosti dove.

kao: "Pozovite Me i zamolite, Ja ću vam se odazvati! Oni koji iz oholosti neće da Mi se klanjaju – ući će, sigurno, u Džehennem poniženi."⁵

- *Druga vrsta:* Vjerski obredi, koji mogu biti tjelesni, kao što je namaz, ili finansijski, kao što je zekat, ili tjelesno-finansijski, kao što je hadž. Ulema ove obrede naziva ibadetima zato što oni, u svojoj osnovi, prouzrokuju isključivo ahiretsku nagradu, izuzev ako se njima želi postići ovodunjalučka nagrada.
- *Treća vrsta:* Sve ono što što se uradi ili ostavi a prouzrokuje nagradu, kao što je izvršavanje vadžiba (obaveznog), mustehaba (poželnog) i mubahha (dopuštenog), ili ostavljanje zabranjenog i nepoželnog. Poslanik, s.a.v.s., kaže: "O Ebu Hurejre, budi bogobojazan i bit ćeš najpobožniji!"⁶

Kada znamo da ibadet obuhvata sva pitanja vjere, nema nikakve osnove tvrdnja onih koji se pozivaju na kur'anski ajet i kažu da ibadet podrazumijeva samo obrede, a ne i ostale šerijatske obaveze, kao što je džihad i osnivanje islamske države. Sve te aktivnosti spadaju u ibadet Al-lahu, dž.š., Koji je naredio ljudima da ga obavljaju i zbog kojeg je stvorio i ljude i džine.

Jedan od dokaza da ibadet obuhvata sve aktivnosti jeste i ajet: *Allah obećava da će one među vama koji budu vjerovali i dobra djela činili sigurno namjesnicima na Zemlji postaviti, kao što je postavio namjesnicima one prije njih, i da će im zacijelo vjeru njihovu učvrstiti, onu koju im On želi, i da će im, sigurno, strah sigurnošću zamijeniti; oni će se samo Meni klanjati, i neće druge Meni ravnim smatrati. A oni koji i poslije toga budu nezahvalni – oni su pravi grešnici.*⁷

Ibadet obuhvata svako šerijatom dopušteno djelo kojim se želi postići Allahovo zadovoljstvo, bilo da se radi o djelima srca, ili organa, u što spadaju i riječi i djela, te ostavljanje nečega radi Allaha, dž.š.

Na osnovu toga ibadet se definiše kao: "Izvršavanje onoga što je Allah, dž.š., naredio ili dopustio, te izbjegavanje, Allaha radi, onoga što

⁵ Gafir, 60.

⁶ Tirmizi, Poglavlje o isposništvu (zuhdu), bogobojažnost i pobožnost.

⁷ En-Nur, 55.

je Allah zabranio. Iстicanje nijjeta u svemu tome je veoma važno, jer se iskrenim nijjetom činjenje ili ostavljanje nekog djela pretvara u ibadet.

*Razumijevanje sveobuhvatnosti ibadeta
od strane Abdullaха b. Mes'uda*

Ashabi su pravilno shvatili sveobuhvatnost ibadeta, u tom kontekstu prenosi se događaj koji se desio Ibn Mes'udu sa grupom ljudi iz Kufe koji su napustili sve i otišli u pustinju kako bi se posvetili ibadetu. On im je rekao: "Šta mislite kada bi svi ljudi uradili isto kao i vi?! Ko bi išao u boj sa neprijateljem? Ko bi naređivao da se čini dobro i odvraćao od zla?" Ibn Mes'ud je, također, kazao: "Sve dok Allaha spominješ ti si u namazu, mакar se nalazio na pijaci."

*Razumijevanje sveobuhvatnosti ibadeta
od strane tabi'ina i tabi-tabi'ina*

Među mnogobrojnim njihovim izrekama u vezi s ovim pitanjem prenosi se da je imam Zuhri rekao: "Ibadet je bogobojaznost i skromnost na duđjaluku." Abdullah el-Amri, poznati pobožnjak, napisao je imamu Maliku pismo u kojem ga potiče na osamu i pojačani ibadet, pa mu je Malik napisao: "Allah je ljudima podijelio njihova djela isto kao što im je podijelio nafaku. Nekom čovjeku je olakšan namaz, a nije post. A širenje nauke jedan je od najboljih vidova dobročinstva. Ja sam zadovoljan onim što je meni dodijeljeno. Nadam se da smo obojica u dobru i dobročinstvu."

Ibadet i dobra djela

Mnogi su ajeti i hadisi koji govore o nagradi za dobra djela. Allah, dž.š., kaže: *Oni koji imanja svoja troše na Allahovom putu liče na onoga koji posije zrno iz kojeg nikne sedam klasova i u svakom klasu po stotinu zrna. – A Allah će onome kome hoće dati i više; Allah je neizmjerno dobar i sve zna.⁸*

Poslanik, s.a.v.s., kaže: "Imetak koji čovjek utroši na svoju porodicu slobodno može smatrati sadakom."⁹ Čak se i dopuštena (uobičajena)

⁸ El-Bekare, 261.

⁹ Buharija i Muslim.

djela sa ispravnim nijetom pretvaraju u dobra djela. Pobožan musliman kada svojoj strasti udovolji na dopušten način kako bi se zaštitio bluda za to ima nagradu. Poslanik, s.a.v.s., kaže: "I intimni odnos nekog od vas je sadaka."¹⁰

Isto tako, mnoga ajeta i hadisi govore o nagradi za sustezanje od loših djela. Allah, dž.š., kaže: *A robovi Milostivoga su oni koji po Zemlji mirno hodaju, a kada ih bestidnici oslove, odgovaraju: "Mir vama!"*¹¹ sve do ajeta: ...*oni će biti, za ono što su trpjeli, odajama džennetskim nagrađeni i u njima će pozdravom i blagoslovom biti susretani.*¹²

Jednom prilikom, Poslanik, s.a.v.s., rekao je svojim ashabima: "Sada će se pred vama pojaviti jedan od stanovnika Dženneta!" Abdullah b. Amr se dosjetio kako da nađe razlog za konak kod njega i ustanovio da uopće nije čovjek koji ima puno dobrih djela, međutim nikoga nije varao, niti je kome zavidio na dobru koje mu je Allah podario.¹³

Poboljšanje uvjeta života je ibadet

Učešće vjernika u poboljšanju uvjeta života na Zemljiji, kao što je trgovina, poljoprivreda i slično, smatra se ibadetom Allahu, dž.š., ukoliko se bude pridržavao šerijatskih propisa i svojim radom imao za cilj Allahovo zadovoljstvo i nagradu na onom svijetu. Svevišnji Allah to naređuje riječima: *I Semudu – brata njihova Saliha. "O narode moj", – govorio je on – "klanjate se samo Allahu, vi drugog boga osim Njega nemate! On vas od Zemlje stvara i daje vam da živite na njoj! Zato ga molite da vam oprosti, i pokajte Mu se, jer Gospodar moj je, zaista, blizu i odaziva se."*¹⁴ *On vam je Zemlju pogodnom učinio, pa hodajte predjelima njezinim i hranite se onim što On daje, Njemu ćete poslije oživljjenja odgovarati.*¹⁵ Ukoliko posao koji musliman radi predstavlja ponos za islam, on će imati još veću nagradu.

¹⁰ Muslim u Poglavlju o zekatu, Pojašnjenje da se pod sadakom podrazumijeva svako dobro djelo.

¹¹ El-Furkan, 63.

¹² El-Furkan, 75.

¹³ Imam Ahmed, Musned Enes b. Malik, r.a.

¹⁴ Hud, 61.

¹⁵ El-Mulk, 15.

Koje vrste ibadeta su najbolje

Ibn el-Kajjim navodi da se ljudi u vezi s pitanjem riječi “samo Tebe obožavamo” dijele u četiri vrste, zavisno od toga koju vrstu ibadeta rade i koja je od njih bolja, korisnija i kojoj se treba dati prednost:

Prva vrsta su oni koji se bore protiv sebe i sami sebe kažnjavaju. Oni smatraju da su najbolji ibadeti oni koji su najteži i najnaporniji, jer je to najdalje od ljudskih prohtjeva.

Druga vrsta su oni koji smatraju da je najbolji ibadet posvećenost ibadetu i skromnosti na dunjaluku.

Treća vrsta su oni koji smatraju da je najbolji ibadet činiti djela od kojih korist imaju drugi, kao što je pomagati sirotinju i udovoljavati potrebama ljudi. Oni svoj stav potvrđuju hadisom: “Sva stvorena zavise od Allaha, a Njemu je najdraži onaj ko je najkorisniji onima koji zavise od Njega.”¹⁶ Oni kažu da je zato prednost alima (učenjaka) nad pobožnjakom kao što je prednost mjeseca nad zvijezdama. Njihov dokaz je i to što onaj koji ibadet čini kada preseli njegovo djelo prestaje, a onaj koji čini dobro drugima njegova djela ostaju i poslije njegove smrti.

Četvrta vrsta su oni koji smatraju da je najbolji ibadet nastojati udovoljiti Allahu, dž.š., u svakom vremenu kroz djelo koje je u tom momentu najpotrebniye. U vrijeme džihada najbolji je džihad, pa makar i prouzrokovalo ostavljanje virdova; kada dođe gost, najbolje je ukazati mu gostoprимstvo; u zoru je najbolje provoditi vrijeme u namazu i učeći Kur'an. Dakle, u svakom vremenu i svakoj situaciji najbolje je dati prednost Allahovom zadovoljstvu i raditi ono što je najbolje u datom momentu. Ovo su ljudi sveukupnog ibadeta, a vrste prije njih su ljudi pojedinačnog ibadeta.

Svakako, ovdje treba naglasiti da se ovo razvrstavanje odnosi samo na nafile, a svi vadžibi se moraju izvršavati.

Vrste ibadeta na osnovu njihovog utjecaja na društvo

Postoje dvije vrste ibadeta: lični i oni koje se prenose na drugog. *Lični ibadeti* su oni čija je korist ograničena samo na njihovog izvršioca; kao što su

¹⁶ Taberani u el-Kebiru i el-Evsatu.

namaz i post. *Ibadeti koji se prenose na drugog* su oni ibadeti čija se korist direktno prenosi na druge; kao što je sadaka i džihad.

Rezultati sveobuhvatnog i nepotpunog razumijevanja ibadeta u pogledu zauzimanja stava prema muslimanima

Pojedini ashabi su izrazili sklonost prema pretjeranom ibadetu u pojedinim segmentima, pa ih je Poslanik, s.a.v.s., uputio na trezvenost i umjerenost. Zato je društvo ashaba bilo čisto od bilo kakve vrste neispravnosti i sagrađeno na principima sveobuhvatnog razumijevanja ibadeta. Tabi'ini su naslijedili ovakvo shvatanje od ashaba, te su podjednako vodili brigu o obredima i ostalim islamskim obavezama.

Međutim nakon širenja teritorije islamske države i materijalnog prosperiteta, materijalistički svjetonazor počeo je osvajati društvo. Pojedine dajje, koji nisu dostigli visok stepen znanja, suprotstavile su se takvom trendu pojačanom skromnošću prema dunjaluku i povećanim obredoslovnim ibadetima. Ova nepotpuna percepcija predstavlja početak iskrivljavanja na polju ibadeta, zato što su dali akcenat na pojedine ibadete, a zapostavili ostale.

Kada se ta greška desila od strane pojedinih muslimana, pojavilo se pretjerivanje i krutost od strane običnih muslimana. Onoga ko se uklapao u taj kurs i bio poznat po mnoštvu određenih ibadeta, posmatrali su sa uvažavanjem i poštovanjem, iako uopće nije davao važnost džihadu i naređivanju dobra te odvraćanju od zla. Drugi dio muslimana pao je pod utjecaj materijalizma i uopće nisu davali važnost učenjacima u vjeri, izuzev ako su ovi materijalno jaki, ili ugledni, ili pak imaju jake veze sa vlastima. A ispravno je da oni koji upražnjavaju ibadet u njegovom najširem smislu, ne pretjeruju ni u jednoj vrsti ibadeta i prepoznaju *vadžibu-l-vakti* (obaveza datog vremena i situacije) zaslužuju da budu voljeni i uvaženi.

Drugo poglavlje: Umjerenost i središnjost u tretiranju pitanja po kojima se ulema razilazi na polju akaida

Nužnost definisanja šireg kruga saglasnosti uleme u pogledu akaidskih tema

U vrijeme ashaba vjersko znanje nije bilo podijeljeno na nama danas poznate oblasti. Oni su se koncentrisali na pojašnjenje citata Kur'ana i sunneta, a nisu puno tretirali pitanja za koja ne postoje citati iz Kur'ana i hadisa. To su činili samo kada ih nužda natjera da donose svoja rješenja u vezi sa novonastalim situacijama.

Idžtihad (iznalaženje novih rješenja) dopušten je, po ehli-sunnetu ve-l-džema'tu, u svim područjima. A oni koji ne poznaju sunnet, nego kao osnovno polazište uzimaju razum, te po njemu ravnaju Kur'an i sunnet, na njihove izjave i stavove nećemo se osvrтati, jer oni ne spadaju u one čiji se idžtihad može uvažiti, zato što su odstupili od pravila ehli-sunneta u osnovama vjere.

Kada poslušamo izjave istaknute uleme u vezi s ovim pitanjem, ustanovićemo da oni imaju umjerenе stavove u pogledu zauzimanja stava prema pobornicima različitog mišljenja u vezi sa svim pitanjima vjere. Među njima je i šejhu-l-islam Ibn Tejmijje, koji kaže: "Kada je u pitanju znanje u vjeri treba imati na umu da se pod pojmom din (vjera) misli na dvije stvari: akaidske stvari – koje saznajemo samo putem objave – i stvari vezane za praksu; u prve spada znanje o Allahu, Njegovim melekima, knjigama, poslanicima i Sudnjem danu, te vijesti o prijašnjim poslanicima i njihovim narodima, o ashabima te njihovim vrlinama i deredžama. Ova vrsta znanja se još naziva i osnove vjere, a polemika o njemu putem razuma naziva se kelamom. Ova vrsta znanja naziva se znanstvenim pitanjima, pitanja koja se saznaju putem objave, ili znanje otkrovenjem. U drugu vrstu spadaju praktične stvari ili djela organa i srca, kao što su nadrebe, zabrane, poželjne i nepoželjne stvari."¹⁷

Jedan vid neispravnog shvatanja ove problematike je davanje akcenata na akaidska pitanja u kojima se desio razlaz među ulemom, a zatim,

¹⁷ Medžmu'u fetava Ibn Tejmijje, 11/336.

na osnovu tih mišljenja, donošenje konačnih stavova prema određenim ljudima i razvrstavanje ljudi po tom osnovu. Tako neki od njih govoreći o biografiji nekog alima kaže: "Bio je šafi'jskog mezheba, eš'arijske akide." Iz ovog citata se može razumjeti da taj alim slijedi imama Šafiju u fikhu, ali se sa njim ne slaže u svim akaidskim pitanjima, nego u njima slijedi Ebu Hasana el-Eš'arija. Međutim kada bismo bolje istražili ustavovili bismo da se taj alim u većini akaidskih pitanja slaže sa Šafijom, kao što se sa njim slaže ulema ehli-sunneta, a on se sa Šafijom ne slaže samo u pojedinim akaidskim pitanjima u kojima se el-Eš'ari nije slagao sa Šafijom.

Razumijevanje termina spašena skupina

Abdullah b. Amr b. el-As prenosi da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Moj će ummet doživjeti ono što su doživjeli Israelićani, potpuno isto, do te mјere, da ukoliko je među njima bilo onih koji su javno spolno općili sa svojom majkom, pojaviće se i u mome ummetu ko će to činiti. Israelićani su se razišli na 72 sekete, a moj ummet će se razići na 73 sekete, sve će one u Džehennem, izuzev jedne." Ashabi rekoše: "Koja je ta skupina, Allahov poslaniče?" Poslanik je rekao: "Oni koji će biti na onome na čemu sam ja danas i moji ashabi."¹⁸

Ova skupina su istaknuti vjernici za koje Allah, dž.š., u Kur'anu kaže da će uspjeti: *I neka među vama bude onih koji će na dobro pozivati i tražiti da se čini dobro, a od zla odvraćati – oni će šta žele postići.*¹⁹

Šta se želi reći terminom spašena skupina?

Ovdje se želi istaći da se šerijatski citati moraju tumačiti svojim šerijatskim i jezičkim značenjima, a ne na osnovu postojećeg stanja muslimana. Jedan od onih koji su razumjeli značenje *spašene skupine* i ukazali da se ona ne odnosi samo na akaida pitanja, je imam eš-Šatibi koji kaže: "Sekte koje se u ovom hadisu spominju su novotari u području akaida, kao što su: džebrije, kaderije i murdžije."²⁰

¹⁸ Tirmizi, poglavlj o imanu od Poslanika, s.a.v.s., Razlaz mog ummeta.

¹⁹ Alu 'Imran, 104.

²⁰ El-Itisam, 1/476.

Ograničiti metod *spašene skupine* samo na akaidska pitanja je proizvoljan stav koji nema nikakva uporišta. Naprotiv, dokazi ukazuju na to da taj metod obuhvata cjelokupnu vjeru. Prema tome, samo odstupanje u temeljnim pitanjima izvodi svog zagovornika iz kruga *spašene skupine*, svejedno da li se radilo o akaidskim ili nekim drugim pitanjima. Ibn Tejmije kaže: "Glavno obilježje tih sekti je suprotstavljanje Kur'anu, sunnetu i idžmau. Ako prihvata Kur'an, sunnet i idžma', on spada u ehli-sunne ve-l-džema'a."²¹

Okosnica korisnog istraživanja u vezi s ovim pitanjem svodi se na to da pokušamo dokučiti osobine *spašene skupine*, koju je proglašio Poslanik, s.a.v.s., riječima: "Oni koji su na onome na čemu sam ja i moji ashabi danas.", kako bi mogli zacrtati smjernice ummetu putem kojih će se dići na stepen pripadnosti toj skupini i držati se nje. A nikako u korisno znanje ne spada pokušaj definisanja zastranjelih sekti za koje je Poslanik, s.a.v.s., rekao da će u Džehennem, jer ih on nije imenovao njihovim imenima, nego ih ostavio nedefinisane.

Najznačajnije osobine spašene skupine

Najznačajnije osobine spašene skupine su:

- Ispravnost naučnog metoda i razumijevanja vjere od strane muslimana onako kako je ona objavljena od strane Allaha, dž.š., bez ikakvog dodavanja ili oduzimanja.
- Da musliman ono što je razumio od vjere primjeni na sebi i svojoj porodici, te da dā svoj doprinos afirmaciji i odbrani vjere, zatim da učestvuje u izgradnji islamskog društva.
- Da bude iskren u primjeni islama, želeći zadovoljstvo Uzvišenog Allaha.

Pravedno postupanje u skladu sa Istinom vodi ka uspjehu

Imam Ibn Džerir et-Taberi tumačeći kur'anski ajet: *A među onima koje stvaramo ima ljudi koji druge upućuju istini i koji prema njoj pravedno su-*

²¹ *Medžmu'u-l-fetava*, 3/346.

*de.*²² kaže: "Oni će biti spašeni od ovog ummeta." Zatim je citirao riječi Ibn Džurejdža: "Nama je preneseno da je Poslanik rekao: 'Ovo je moj ummet. Oni Istinu prihvataju, po njoj postupaju i po njoj sude.'"

Prihvatanje istine podrazumijeva primjenu islama sigurnim znanjem. Uputa obuhvata korisno znanje i dobro djelo, jer se dobro djelo temelji na korisnom znanju.

Suditi prema istini spada u uputu i spoznaju istine. To je jedno od najboljih dobrih djela, ali se u ovom ajetu posebno naglašava zbog njegove važnosti u određivanju osobina *spašene skupine*.

Pravda po istini od muslimana zahtijeva da bude umjeren u hvaljenju i kuđenju ljudi. Zato ga ničija hvala neće odvesti do njegovog uzdizanja iznad mjesta koje mu pripada pa da tako postane iskušenje i sebi i drugima. Isto tako, ničije kuđenje neće odvesti do nepravde prema njemu i umanjivanju njegove stvarne vrijednosti i mjesta koje mu pripada.

Pravedno postupanje po istini zahtijeva od običnih muslimana da budu jedna ruka u borbi protiv nepravednika kako bi se kanili nepravde. Isto tako, pravednost po istini od njih zahtijeva da budu ruka vodilja u svim segmentima života i da se prema njoj ravnaju prilikom razlaza. Svakako u pravednost po istini ne spada pristrasnost državama, plemenima i džematima, te povodenje za ličnim prohtjevima prilikom tretiranja drugih ljudi, pozitivno ili negativno.

Oni koji su pristrasni prema vođama i uglednicima svog plemena (naroda), iako su svjesni da oni nisu na istini i da se ne pridržavaju Al-lahovog Šerijata, oni ne postupaju pravedno po istini.

Jedan od najdrastičnijih primjera odstupanja od pravednosti po istini je postupak pojedinih pripadnika savremenih islamskih džemata koji su pristrasni prema svom džematu i rukovode se ličnim prohtjevima podržavajući stavove svog džemata, a odbacujući stavove drugih džemata.

²² El-Araf, 181.

Razlog neimenovanja sekti

Jedan od alima koji je pisao na ovu temu je Imam eš-Šatibi, koji kaže: "Imenovanje sekti osuđenih na propast nema nikakva dokaza, niti se može razumski opravdati." Zatim kaže: "Uz pretpostavku da postoji dokaz za to, opet se sekte ne smiju imenovati iz dva razloga:

- zato što Šerijat ukazuje na njihove osobine bez imenovanja, s ciljem da se na njih upozori, a imenovanje spomenutih sekti u hadisu nije pojašnjeno;
- moramo se pridržavati neimenovanja tih sekti kako bi se sakrile negativne strane muslimana, isto kao što su se njihova loša djela pokrila i ona se ne obznanjuju na dunjaluku."

Osim toga postoje i drugi razlozi, a to su:

1. Ne isticati razloge za još veći razlaz i netrpeljivost među muslimanima, jer im je naređeno da se vole i poštuju.
2. Da su imenovane, ograničile bi se samo na sekte koje su bile prisutne za vrijeme Poslanika, s.a.v.s., a mogu se desiti nove sekte nakon njegovog vremena, pa bi to bio dokaz nepotpunosti hadisa.
3. Neimenovanje sekti ima veći efekat u izbjegavanju istih, jer svako ko se bude upustio u idžtihad, bez validnog temelja, strahovat će od toga da se time ne svrsta u neku od tih sekti koje su osuđene na propast.
4. Bojaznost od uobraženosti i pretjerane sigurnosti onih koji bi se okarakterisali da nisu među propalim sektama, jer bi bili sigurni da su oni spašena skupina.

Bogobojazni muslimani su spašena skupina

Mnogobrojni šerijatski dokazi hvale bogobojazne i ističu njihove visoke položaje na dunjaluku i ahiretu. Takvaluk je takva deredža, ukoliko je dostigne jedan musliman, stigao je do vrata spasa. Allahovom, dž.š. milošću bogobojaznost nije ograničena na samo neke ljude. Naprotiv, svaki musliman ima mogućnost da bude bogobojazan (*muttekija*). Kada se na njemu primijeti bogobojaznost, postaje zaslužan da bude jedan od spaše-

ne skupine koju je Poslanik, s.a.v.s., opisao riječima: "To su oni koji će biti na ovome na čemu sam danas ja i moji ashabi."

Ovdje je bitno napomenuti da bogobojsnost ne znači sačuvanost od grijeha, nego ispravljanje ideje od iskrivljenja, upornost u izvršavanju naredbi i klonjenju od zabranjenog.

Za spas od Allahove, dž.š., kazne i postizanje Njegovog zadovoljstva i blagodati potrebne su dvije stvari:

- ispravan cilj, a to je da cilj čovjeka od primjene vjere islama bude postizanje Allahovog zadovoljstva, vječna sreća na onom svijetu u Džennetu i spas od Džehennema;
- ispravnost metoda koji vodi do tog cilja putem pridržavanja Kur'ana i sunneta.

Vrste bogobojsnosti

Postoje dvije vrste bogobojsnosti: bogobojsnost znanja i bogobojsnost djela. *Bogobojsnost znanja* podrazumijeva da se musliman boji Allaha, dž.š., u svojim mislima i idejama, te ne razmišlja osim o onome čime je Allah zadovoljan po ispravnom metodu kojeg je utemeljio Poslanik, s.a.v.s. Ako se povodi za sumnjama i dilemama i slijedi svoje srasti prihvatajući iskrivljena vjerovanja, on ne spada među one koji se boje Allaha u svojim mislima i idejama. Isti je slučaj i sa onima koji su prihvatali zabludjele pravce u akaidu, povodeći se svojim strastima, ili iz pristrasnosti prema vođama tih pravaca, ili pod utjecajem prevladajućih pravaca u njegovom društvu, govoreći tako o Allahu bez adekvatnog znanja, oni ne spadaju među one koji se boje Allaha u svojim promišljanjima.

A što se tiče *bogobojsnosti u djelima*, ona je sasvim jasna. Općepoznata definicija bogobojsnosti je: izvršavanje naredbi i klonjenje zabrana.

Ako promotrimo Poslanikovu, s.a.v.s., podjelu ovog ummeta na 73 grupacije, vidjećemo da se ona odnosi na bogobojsnost znanja, jer se muslimani, u većini slučajeva ne razilaze oko djela, nego se razilaze u području znanja iz kojeg proizlazi djelo. Iz tog razloga ehl-u-s-sunne pridaju veliku pažnju pojašnjenu svoje metode u ovom području.

Međutim iz ove njihove velike brige o tome ne treba se razumjeti da su oni sveli osobine spašene skupine samo na područje znanja, jer onaj koji ima pogrešna djela, također je odstupio od onoga na čemu je bio Poslanik, s.a.v.s., i ashabi, isto kao što je odstupio od njihovog pravca onaj koji to učinio na idejnom planu.

Oni koji rade na oporavku su spašena skupina

Oni koji rade na oporavku su najveći bogobojsaznici. Allah, dž.š., kaže: *Vi ste narod najbolji od svih koji se ikada pojavio: tražite da se čine dobra djela, a od nevaljalih odvraćate, i u Allaha vjerujete.*²³ Poslanik, s.a.v.s., kaže: "Neprestano će jedna grupa moga ummeta ustrajavati na Istini, neće im moći nauditi oni koji žele da ih ponize. Oni će na tome ostati sve do Sudnjega dana."²⁴

Razlika između spašene skupine i potpomognute grupe

Jedan dio uleme smatra je potpomognuta grupa i spašena skupina isto. Međutim ono što se dā zaključiti jeste da je termin spašena skupina širi i sveobuhvatniji, te da je potpomognuta grupa samo jedan njen dio, jer je najizrazitija osobina spašene skupine upravo ulaganje truda na oporavku ummeta i borbi na Allahovom putu kako bi se uspostavila država islama. To dobro djelo ne spada u strogu obavezu svakog pojedinca, nego je *fariżi-kifaje*, izuzev ako je dotična osoba direktno uključena u te aktivnosti. Ukoliko bi obje skupine smatrali istom, onda bi neizvršavanje pojedinih muslimana ove obaveze bio razlog koji bi ih spriječio da budu spašeni. Međutim, u stvarnosti, to stanje ih ne sprečava da budu spašeni, niti ih izvodi iz grupe bogobojsaznih, ukoliko im ta obaveza ne postane *fardi-ajn*.

Grupa odgajatelja-reformatora i raznovrsnost džema'ta

Budući da u reformatore spadaju i oni koji slijede svoje strasti i lične interese, te na razuđenost ove skupine koja se dijeli na više džemata i stranki, svaki džemat i svaka stranka imaju svoje pobornike. Mnogi sljedbenici

²³ Alu 'Imran, 110.

²⁴ Muttefekun 'alejhi, rivajet Muslima.

pristrasno slijede vođe svoga džemata i brane njihove stavove bez stvarnog istraživanja i istinskog dokaza.

Onaj ko podržava stavove svog džemata i brani ih bez istinskog nastojanja da dosegne istinu i po njoj pravedno postupi između svog i ostalih džemata, on je pristrasan i slijedi svoje strasti, te zbog te osobine ne može pripadati *spašenoj skupini*, a pogotovo *potpomognutoj grupi*. Naprotiv, ta pristrasnost može dovesti do nereda na zemlji, nakon što se pokrenu usmeni a zatim i ratni sukobi između islamskih džemata, a od svega toga koristi imaju samo neprijatelji islama.

*Precizno definisanje tački razlaza u akaidskim pitanjima
i da li one spadaju u relativna pitanja u kojima je moguć idžtihad*

Ehli-sunne u prva tri stoljeća islama nisu pokušavali alegorično tumačiti bilo šta od svojstava i imena Allaha, dž.š. Zatim se desio idejni sukob između njih i mu'tezilija, koji su zanijekali sva svojstva. Odgovori ehli-sunneta, u to doba, temeljili su se na argumentima iz Kur'ana i sunneta. Nakon pojave Ebu-l-Hasana el-Ešarija i Ebu Mensura el-Maturidija, r.a., početkom četvrtog hidžretskog stoljeća, ehli-sunne podijelili su se u dva pravca:

Prvi: Pridržavanje prvotnog značenja kur'ansko-sunnetskih citata, prilikom govora o značenjima Allahovih svojstava, uz strogo podvlačenje činjenice da Svevišnji Allah ne sliči Svojim stvorenjima. Ovaj pravac nazvan je *Ehlu-l-hadis*.

Drugi: Pridržavanje prvotnog značenja kur'ansko-sunnetskih citata samo kod nekih svojstava, uz nijekanje bilo kakve sličnosti Allaha sa Njegovim stvorenjima, a alegorično tumačenje drugih, zbog toga što doslovno tumačenje tih svostava vodi u tešbih (kompariranje Allaha sa Njegovim stvorenjima). Eš'arije i Maturidije poznate su po pripadnosti tom pravcu.

Pitanja u kojima su se muslimani razilazili u vrijeme ashaba

Prvo: u praktičnim – fikskim propisima: Usama b. Zejd ubio je čovjeka muslimana, ali ga niko nije proglašio nevjernikom.

Drugo: u znanstvenim – akaidskim propisima: Ibn Tejmijje navodi primjere razlaza ashaba u pojedinim akaidskim pitanjima.

Jedno od tih pitanja je: Aiša, majka pravovjernih, r.a., razišla se sa Ibn Abbasom i drugim ashabima oko viđenja Allaha od strane Poslanika, s.a.v.s. Većina muslimana je na stanovištu Ibn Abbasa, ali niko ne smatra novotarima ili nevjernicima one koji podržavaju stav hzr. Aiše, r.a.

Aspekti razlaza

Pojedini alimi prvih generacija muslimana smatraju da u temeljima vjere ne treba slijediti nekog od poznatih alima, nego se direktno oslanjati na Kur'an i sunnet. Ibn Tejmije kaže: "To je dobar metod, ali u vezi s ovim pitanjem je dopušten idžtihad, jer se nešto u određenoj situaciji može smatrati dopuštenim, a u drugoj to isto zabranjenim, ili nekoj osobi dopuštenim, a drugoj zabranjenim." Na drugom mjestu kaže: "Akadska pitanja ponekad mogu biti tretirana kao praktična, iako ih nazivaju temeljima (*usul*), a druga pitanja nazivaju sporednim (*furu'*), jer je ta terminologija novonastala."²⁵

Šejh Muhammed b. Salih el-Usejmin kaže: "Postoje tri vrste te'vila (alegoričkog tumačenja):

1. te'vil koji je proistekao iz idžtihada i sa iskrenom namjerom – taj te'vil se toleriše;
2. te'vil koji je rezultat povođenja za strastima i pristrasnošću, a ima osnova u arapskom jeziku. To je grijeh i ne spada u kufr, izuzev ako sadrži pripisivanje manjkavosti, ili mahane Allahu, dž.š., te zbog toga prerasta u kufr;
3. te'vil koji je rezultat povođenja za strastima i pristrasnošću, a nema osnova u arapskom jeziku. To je kufr, jer u svojoj suštini je laž, zato što nema osnova."²⁶

Ibn Usejmin pojašnjava da su se alimi kako prvih tako i potonjih generacija muslimana razišli u mnogim akaidskim pitanjima, a da jedni druge nisu proglašavali nevjernicima, niti novotarima. Razišli su se u vezi s pitanjem vječnosti Džehennema, kakvoći Sirat-ćuprije, koja će biti postavljena preko Džehennema, da li je ona kao i ostali putevi, ili nešto drugo? Šta je to što će se vagati na Sudnjem danu, jesu li to djela, ili njihovi

²⁵ *Medžmu'u-l-fetava*, 6/56.

²⁶ *Šerh Lum'ati-l-i'tikad*, str. 34.

počinioci, ili knjiga u kojima su zapisana djela? Razišli su se i u pogledu viđenja Allaha, dž.š., od strane Poslanika, s.a.v.s., te da li se kaburska patnja odnosi na dušu i tijelo, ili samo na dušu?

Sve to bilo je općeprihvaćeno od strane stručnjaka hadisa do polovine petog hidžretskog stoljeća. Razlaz je bio samo u vidu diskusije na naučnim osnovama koja je rezultirala smatranjem suprotne strane pogrešnom, ukoliko se radilo o nekome ko je istinski mudžtehid. Tada se pojavljuje Ibn el-Kušejri, koji je bio izuzetno pristrasan svome pravcu i u tome pretjerivao do ekstremizma. On je postojecu diskusiju između različitih grupacija ehli-sunneta pretvorio u sukob i razdor. Od tog vremena veoma žestok razlaz pojavljuje se s vremenom na vrijeme, do te mjere da se suprotna strana osuđuje kao novotarska, zabludjela i ponekad nevjerničkom.

Jedna od stvari koja je najviše razjedinila muslimane i podijelila ih na frakcije i stranke jeste razlaz pojedinih alima na polju akaida, što je prouzrokovalo velike kritike, optužbe i ponekad odricanja jednih od drugih. To se još lošije odrazilo na mase, iz razloga što obični narod i oni koji znanje stječu slijede učenjake u vjeri. Ukoliko se ulema ne složi, kako onda da se slože ostali muslimani?

U današnje vrijeme pojavilo se devijantno ponašanje pojedinih učenika koji stječu znanje, kao što je: nenazivanje selama onima s kojima se ne slažu, neklanjanje za njima, te aktuelna netrpeljivost pripadnika pojedinih islamskih džemata savremenog doba zbog razlaza u akaidskim pitanjima, a naročito oko poimanja Allahovih, dž.š., svojstava.

U pojedinim muslimanskim društvima ta pojava dostigla je stepen krajnjeg ekstremizma, tako što pojedini učenici optužuju velike autoritete među ulemom za novotarstvo i zabludu.

Između fikhskih i akaidskih pitanja

Kada napravimo komparaciju između fikhskih i akaidskih pitanja, sa čuđenjem možemo primjetiti kako je krug tolerancije i razumijevanja razlaza u fikhu velik, pa makar se radilo i o razlazu u pitanjima temelja ove znanosti, a kada je u pitanju akaid, to je sasvim suprotno i ne postoji tolerancija ni kada su u pitanju sasvim sporedna akaidска pitanja. A općepoznato je da i fikhska i akaidска pitanja spadaju u pitanja vjere koja

se uzimaju isključivo iz Kur'ana i sunneta. Tako ćemo naći da se ulema, naprimjer, razilazi u pogledu statusa onoga koji namaz ne klanja iz neha-tluka – da li je nevjernik ili nije, ali se pobornik suprotnog mišljenja ne proglašava novotarom ili zabludjelim, iako je namaz drugi temelj islama i na njemu počiva zgrada koja se zove islam. Međutim, kada neko svojim idžtihadom alegorično protumači ajet ili hadis koji je vezan za akaid, on se proglašava novotarom i zalatalim, ukoliko se razilazi sa onim koji ga takvim proglašava.

Ukoliko se akaidska pitanja smatraju statičnim i idžtihad u vezi s tim pitanjima nepromjenjivim, bez obzira na promjenu vremena i prilika, isto je i sa pitanjima ibadeta u fikhu, ali su se alimi razišli u tretiranju pojedinih pitanja iz te oblasti, što nije prouzrokovalo negativne posljedice koje su evidentne kada je u pitanju razlaz u akaidskim pitanjima.

Prva podjela ummeta i pojava frakcija desila se zbog idžtihada u vjeri od strane onih koji nisu bili dostojni idžtihada. Tako su haridžije imale svoj idžtihad u razumijevanju vjere, a nisu bili dovoljno učeni, te su zaveli one koji su se za njima poveli i ummet je trpio velike posljedice raznih iskušenja. Nažalost, još i danas se pojavljuju neki njihovi sljedbenici koji su kao i oni vrlo skromnog znanja i razumijevanja vjere, a tvrde da su mudžtehidi. Oni danas, kao i njihovi preci jučer, muslimane zasipaju čudnim shvatanjima vjere.

Središnji stav u gledanju na akaidska razilaženja među današnjim islamskim pravcima i grupacijama

Razlaz se desio i među ashabima, ali on nije utjecao na slabljenje zajednice, zato što nije prouzrokovao optužbe za novtarstvo, zabludu, grijeh i kufr. Poslanik, s.a.v.s., na dan Bitke na hendeku, rekao je: "Neka niko od vas ne klanja ikindiju dok ne stigne u Beni Kurejza!" Neke od njih ikindija je zatekla u putu pa su kazali: "Nećemo je klanjati dok ne stignemo do Beni Kurejza." Drugi su kazali: "Naprotiv, mi ćemo klanjati, jer Poslanik, s.a.v.s., nije imao tu namjeru." Kada je to čuo Poslanik, s.a.v.s., nije ukorio ni jedne ni druge.²⁷

²⁷ Ovaj hadis prenosi Buharija u poglavljju o namazu u strahu te namazu jašući i išaretom.

Ibn Tejmijje kaže: "Kada su u pitanju riječi koje čovjeka izvode iz vjere, možda se radi o čovjeku koji nije upoznao citate pomoću kojih će doći do istine, možda on i zna za te dokaze, ali kod njega nisu vjerodostojni, ili ih nije dovoljno razumio, ili je, možda, čak imao sumnje zbog kojih će ga Allah, dž.š., opravdati. Koji god vjernik potraži istinu i u svome idžtihadu pogriješi, Allah će mu oprostiti tu grešku, kolika god ona bila, bez obzira da li se radi o grešci iz znanstvenog ili praktičnog područja. Tako su rezonovali ashabi Poslanika, s.a.v.s., i većina islamskih učenjaka. I nisu dijelili pitanja na temeljna zbog kojih se onaj ko ih niječe smatra nevjernikom i sporedna čije nijekanje ne prouzrokuje izlazak iz vjere."²⁸

Imam Zehebi je imao prepoznatljiv metod u zauzimanju stava prema svojim protivnicima, pa u govoru o Muhammedu b. Ishaku b. Huzejmu kaže: "Treba potražiti opravdanje onome ko je alegorički protumačio pojedina svojstva Allaha, dž.š. Prve generacije muslimana (*selef*) nisu se upuštale u te'vil (alegoričko tumačenje), nego su povjerovale i time se zadovoljili, a značenje tih svojstava prepustili Allahu, dž.š., i Njegovom Poslaniku. Kada bi mi svakog ko pogriješi u svome idžtihadu, iako je ispravnog imana i pokušava slijediti istinu, obezvrijedili i proglašili novotarom, malo ko od poznatih alima bi ostao ispravan."

Uloga razilaženja u cijepanju muslimanskog džemata

Muslimanski džemat počiva na učenjacima vjere; jer su muslimani sljedbenici svoje uleme. Ukoliko se alimi slože da zauzmu srednji put i suprotno mišljenje smatraju samo greškom, a ne njegovog pobornika zabludjelim novotarom, onda će srčano jedinstvo muslimana ostati i moći će se razumjeti u praktičnim pitanjima u kojima je razlaz neminovan, ali ne smije ugroziti jedinstvo i solidarnost muslimanske zajednice. Međutim nije dopušteno da, u cilju postizanja i očuvanja jedinstva, daije ne vrše svoju ulogu u ispravljanju krivih shvatanja muslimana i liječenju pojedinačnih i grupnih zastranjivanja. Oni su dužni da to rade, ali ujedno vode računa o tome da njihove aktivnosti ne dovedu u pitanje veliki – globalni cilj, a to je jedinstvo muslimana.

²⁸ *Medžmu'u-l-fetava*, 23/345-346.

Nije svako ko ima drugačiji stav nevjernik

Ibn Tejmijje kaže: "Pobornik suprotnog mišljenja može biti mudžtehid čiju će grešku Allah oprostiti, ili, možda, do njega nisu stigli jasni dokazi, ili, možda, on ima toliko dobrih djela da će mu Allah njima izbrisati loša."

Na drugom mjestu kaže: "Nema sumnje da se greška u preciznim granama znanosti prašta muslimanima, bez obzira što se radi o znanstvenim pitanjima. Da nije toga, većina muslimana bi bila upropoštena. Ako Allah, dž.š., prašta onome ko nije znao da je alkohol zabranjen, jer je odrastao u takvoj sredini, a nije tražio znanje, preče je da oprosti onome ko se trudio da sazna s ciljem da ispravno slijedi Poslanika, s.a.v.s., i da ga za to nagradi. Allah, dž.š., kaže: *Gospodaru naš, ne kazni nas ako zaboravimo ili što nehotice učinimo!*"²⁹

Nije grješan onaj ko učini idžtihad pa pogriješi

Ibn Tejmijje kaže da u metod ehli-sunneta ve-l-džema'ta spada nesmatranje grješnim onoga ko upotrijebi idžtihad pa makar i pogriješio. Ukoliko alim pogriješi njegova greška će se odbaciti, ali se on neće proglašiti nevjernikom, niti pokvarenjakom, niti griješnikom.

Ehli-s-sunne ve-l-džema'a slažu se u tome da se islamski učenjaci ne smiju proglašavati nevjernicima zbog greške koju naprave, nego se mišljenje svakog prihvata ili odbacuje, izuzev Poslanika, s.a.v.s.

Ukoliko se ta greška u idžtihadu odnosi na nešto čime se krši korektni odnos prema Allahu, dž.š., ili se radi o slijedenju poriva, takav je nasilnik prema sebi i on spada u one na koje se odnosi prijetnja Allaha, dž.š.

Šta se podrazumijeva pod vjerovanjem prve generacije muslimana (selef)?

Je li to poseban pravac u vjerovanju, ili se radi o temeljnim pitanjima oko kojih se muslimanski ummest usaglasio, uz određena pojedinačna pitanja u kojima je došlo do dopustivog razlaza?

²⁹ El-Bekare, 286.; *Der'u te'arudi-l-akli ve-n-nakl*, 2/315.

Selefizam u etimološkom i terminološkom značenju

Selefizam u jeziku dolazi od riječi *selef*, koja označava nešto što je prošlo. Ovdje se misli na put, ili način praktikovanja u prošlosti. Riječ *selef*, označava prvu generaciju koja je ispred potonjih, a *halef* označava suprotno.

Selefizam terminološki znači ugledanje na metod prve generacije naših dobrih predaka. Ko se ubraja u selef, odredio je Poslanik, s.a.v.s., koji ih je opisao riječima: "Pridržavajte se mog sunneta i sunneta pravednih halifa!"³⁰

Pod sunnetom se ovdje misli na način razumijevanja i primjene islam-a. U to spadaju pitanja u kojima su ashabi upotrijebili idžtihad, među koje spadaju i pravedne halife.

Ashabi su primjer koji treba slijediti

Iz navedenog se razumije da su ashabi predmet našeg uzora, jer je nama naređeno da ih slijedimo. Na to ukazuje poznati hadis o različitim grupacijama muslimana, u kojem, između ostalog, stoji: "Koji budu slijedili ono na čemu sam ja i moji ashabi."

Hadis Džibrila, a.s.

Potpuni selefizam znači ugledanje na prvu generaciju muslimana u svim pitanjima vjere, znanstvenim i praktičnim. Poslanik, s.a.v.s., objasnio je pitanja vjere u hadisu Džibrila, a.s., kojeg prenosi vladar pravovjernih Omer b. el-Hattab: "Dok smo jednoga dana bili kod Poslanika, s.a.v.s., pojavio se pred nama čovjek izrazito bijele odjeće, izrazito crne kose, na kome se uopće ne primjećuju tragovi putovanja, a kojeg niko od nas nije poznavao, koji je sjeo ispred Poslanika, s.a.v.s., svoja koljena prislonio na njegova, svoje šake stavio na njegove natkoljenice i rekao: 'O Muhammed-e, kaži mi šta je to islam?' Poslanik, s.a.v.s, reče: 'Islam je da svjedočiš da nema drugog boga osim Allaha i da je Muhammed Allahov poslanik, da obavljaš namaz, daješ zekat, postiš ramazan i obaviš hadž, ako budeš u stanju.' On tada reče: 'Istinu si kazao.' Mi se začudismo kako to da pita, a nakon odgovora sam potvrđuje njegovu istinitost.

³⁰ Ovaj hadis bilježe Ebu Davud i Tirmizi.

Zatim ponovo reče: 'Kaži mi šta je iman?' Poslanik, s.a.v.s, reče: 'Da vjeruješ u Allaha, Njegove meleke, Njegove knjige, Njegove poslanike, budući svijet i da vjeruješ da sve što se dešava, od dobra i zla, biva s Allahovim, dž.š, određenjem.' On tada reče: 'Istinu si kazao.' Zatim ponovo reče: 'Kaži mi šta je to ihsan?' Poslanik, s.a.v.s, reče: 'Da obožavaš Allaha, dž.š., kao da Ga vidiš, jer ako ti Njega ne vidiš, On tebe vidi.' Zatim reče: 'Kaži mi nešto o smaku svijeta?' Poslanik, s.a.v.s, odgovori: 'Upitani o tome ne zna ništa više od onoga ko je upitao.' On tada reče: 'Obavijesti me o njegovim predznacima.' Poslanik, s.a.v.s, reče: 'Kada sluškinja rodi svoju gospodaricu i kada vidiš gole i bose čobane kako se natječu u izgradnji visokih zgrada.' Zatim se taj čovjek udaljio, a nakon nekog vremena Poslanik, s.a.v.s., upita me: 'Omere, znaš li ko je bio onaj čovjek?' Ja mu odgovorih: 'Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju.' On tada reče: 'To je bio Džibril, koji je došao da vas pouči vašoj vjeri.'³¹

Hafiz Ibn Redžeb kaže: "Ko dobro promisli o onome na što smo ukazali da nas upućuje ovaj hadis, spoznat će da se sve vrste znanosti i spoznaje izvode iz ovog hadisa i da se sve pod njega mogu svrstati. Isto tako, shvatit će da sva znanja o kojima govore svi alimi raznih grupacija ovog ummeta ne izlaze iz okvira ovog hadisa i onoga na što on ukazuje."³²

Ovaj hadis sadrži sljedeće:

1. *Islam*: U hadisu se spominje pet temelja islama na kojima počiva njegova zgrada, kao što se navodi u Ibn Omerovom hadisu u kojem stoji: "Islam je sagrađen na pet činilaca...", a zatim ih je naveo onako kako su spomenuti u prethodnom Džibrilovom hadisu. Iz navedenog hadisa primjećujemo da je Poslanik, s.a.v.s., naglasio posebnu važnost ovih temelja tako što ih je nabrojao u odgovoru na pitanje o islamu i dobrim djelima koja vode u Džennet i spas od vatre, bez obzira ko je pitalac bio, početnik u razumijevanju vjere, kao što su bili beduini koji su dolazili u Medinu, ili učeni ashabi.

³¹ Već smo naveli izvor ovog hadisa.

³² Vidjeti: *Džami'u-l-ulumi ve-l-hikem*.

Poslanik, s.a.v.s, davao je najveću pažnju upravo ovim temeljima, iz razloga što su oni temelj na kojem počivaju sva ostala zaduženja. A drugim pitanjima je Poslanik, s.a.v.s., pridavao pažnje onoliko koliko je potrebno, kao što su pitanja politike, džihada i kritike džahilijeta. Njegov, s.a.v.s., poziv se nije ogledao u reakciji odgovorima na napade neprijatelja, nego je svakoj stvari davao onoliko pažnje koliko joj stvarno pripada. Na taj način ashabi su ostvarili ravnotežu u realizaciji šerijatskih obaveza. Onaj ko ih posmatra sa aspekta ibadeta pomislit će da su se oni u potpunosti posvetili ibadetu i sve drugo zapostavili. A kada ih posmatra sa sveukupnog aspekta, vidjet će da oni nisu zanemarili ni jedan aspekt koji im je bio naređen, pa čak ni aspekt uspostave poretku na Zemlji koji će biti utemeljen na islamskim osnovama, u smislu oporavka društva i uspostave islamske države koja će se suprotstaviti nevjerničkim državama.

2. *Iman:* Iman je sigurno i čvrsto uvjerenje a obuhvata riječi i djela. Zato su alimi objašnjavajući iman i islam kazali: "Kada se spomenu zajedno imaju različito značenje, a kada se spomenu zasebno imaju isto značenje." To znači da se nekada pod imanom misli na islam i obratno, ali samo ukoliko se spomenu pojedinačno. Zato kad god se spomene samo iman, podrazumijeva se i islam, jer je nemoguće da se pravi i željeni iman realizira bez šerijatskih obaveza koje predstavljaju jedan vid manifestacije ispravnosti imana. U to spadaju i riječi Allaha, dž.š.: *Pravi vjernici su samo oni čija se srca strahom ispune kad se Allah spomene, a kad im se riječi Njegove kazuju, vjerovanje im učvršćuju i samo se na Gospodara svoga oslanjaju.*³³ A ponekad se pod islamom misli i na iman, kad se samo islam spomene, jer se šerijatske obaveze odnose samo na onoga ko je vjernik. U tom smislu Poslanik, s.a.v.s., odgovorio je onome ko ga je upitao koji je islam najbolji riječju: "Iman", te je tako Poslanik, s.a.v.s., iman nazvao najboljim islamom.

³³ El-Enfal, 2.

A što se tiče značenja njihove različitosti kada se zajedno spomenu, iman podrazumijeva nutarnje riječi i djela koja spadaju u vjerovanje, a islam podrazumijeva vanjske riječi i djela koja podliježu šerijatskim propisima. Allah, dž.š., kaže: *Neki beduini govore: "Mi vjerujemo!" Reci: "Vi ne vjerujete, ali recite "Mi se pokoravamo!" jer u srca vaša prava vjera još nije ušla.*³⁴

3. *Ihsan*: Hafiz Ibn Hadžer el-Askalani, komentarišući ovaj hadis, kaže: "Poslanik, s.a.v.s., svojim je odgovorom na ovo pitanje ukazao na dva stanja: Uzvišenije, u kojem čovjek svjedoči svoga Gospodara srcem tako jasno kao da Ga vidi svojim očima: 'Kao da Ga ti vidiš', tj. On tebe vidi. Drugo stanje je da je svjestan da ga Allah gleda u svakom momentu i vidi sve što radi: "Jer on tebe vidi." Ova dva stanja uzrokuje istinska spoznaja Allaha, dž.š., i bogobojaznost.³⁵

Ovdje želim dati akcenat na drugo stanje, potpune svijesti o Allahovoj sveobuhvatnoj kontroli, jer je ona sredstvo preko kojeg se dolazi do prvog stanja: svjedočenja Allaha, dž.š., od strane Njegovog roba srcem, kao da Ga vidi svojim okom. Ta svijest o konstantnom Allahovom nadzoru kod njenog vlasnika uzrokuje najljepše vidove ponašanja i klonjenje od loših.

Spominjanje ihsana, nakon imana i islama, znači da je neophodno da se on postigne, kako bi iman sa svim svojim akaidskim temeljima i islam sa svojim praktičnim temeljima imao efikasan utjecaj na cjelokupno ponašanje muslimana u njegovom životu. Zato je Poslanik, s.a.v.s., zanijekao iman počinioča velikih grijeha, kada je rekao: "Onaj koji čini blud prestaje biti vjernik dok to čini."³⁶

Iz ovoga razumijemo zašto je Hanzala el-Usejdi rekao: "Hanzala je nifak počinio!"³⁷, kada je usporedio svoje stanje u društvu sa Poslanikom, s.a.v.s., kada ih on podsjeća na ahiret i stanje kada

³⁴ El-Hudžurat, 14.

³⁵ *Fethu-l-Bari šerh sahib el-Buhari*, 1/121.

³⁶ Ovaj hadis prenose Buharija i Muslim.

³⁷ Ovaj hadis prenosi imam Muslim u poglavlju o pokajanju, vrijednost stalnog spominjanja ahireta i prisjećanja nja njeg, samokontrole i pojašnjenja da je to ponekad dopušteno ostaviti i posvetiti se dunjaluku.

se vrati svojoj kući, i zabavi se svojom suprugom i djecom. On se začudio tako velikoj razlici između ta dva stanja i sebe optužio za licemjerstvo; jer ukoliko ponašanje čovjeka nije pod utjecajem njegovog imana, koji treba da je stalno živ i prisutan, onda on nema ihsana u svojim ibadetima.

Predznaci Sudnjeg dana

Poslanik, s.a.v.s., u svome odgovoru na Džibrilovo pitanje, ograničio se na spomen samo dva mala predznaka Sudnjega dana, a nije spomenuo nijedan veliki predznak, zato što će oni doći jedan za drugim u vrlo kratkom vremenskom periodu i njihovom poukom će se okoristiti samo određena generacija u tom kratkom periodu. A mali predznaci će se pojaviti daleko prije, potrajati daleko duže i obuhvatiti više generacija, tako da je pouka u njima veća i obuhvatnija.

Hadis Džibrila obuhvata cjelokupan metod prve generacije

Onaj koji dobro promotri ovaj hadis ustanoviće da on obuhvata sve aspekte vjere, kao što je rekao Poslanik, s.a.v.s.: "To je bio Džibril, koji je došao da vas pouči vašoj vjeri." Onaj ko ostvari spomenute aspekte i ono što iz njih proizlazi od detalja, on zaslužuje da se za njega kaže da slijedi metod prve generacije (selefa).

Selefizam obuhvata znanje i praksu

Iz citiranog hadisa u kome Džibril postavlja pitanja, jasno se zaključuje da vjera obuhvata korisno znanje i dobra djela. Allah, dž.š., kaže: *A da su stanovnici sela i gradova vjerovali i grijeha se klonili, Mi bismo im blagoslove i s neba i iz zemlje slali, ali oni su poricali, pa smo ih kažnjavali za ono što su zarađili.*³⁸ Korisno znanje obuhvata sva pitanja vjere, temeljna i sporedna, i to je iman koji se spominje u ovom ajetu. A dobra djela obuhvataju kompletno ponašanje muslimana sa oba njegova aspekta: islam i ihsan u

³⁸ El-Araf, 96.

temeljima i detaljima i na njega se misli pod terminom *takva* (bogoboja-znost) u spomenutom ajetu.

Metod prve generacije (selefa) na naučnom polju

Ugledanje u prvu generaciju muslimana, koje je nama obavezno, ostvaruje se potpunim pridržavanjem ispravnog naučnog metoda. A to se ogleda kroz razumijevanje islama na osnovu šerijatskih citata onako kako su ga razumijevali ashabi vraćajući se isključivo Kur'anu i sunnetu i izvodeći vjerovanje, propise i način ponašanja isključivo iz njih. Zatim, pridržavajući se konsenzusa uleme, ili upotrebe analogije prema postojećim kur'ansko-sunnetskim citatima, ukoliko se radi o nečemu za što ne postoje jasni citati, kao što je slučaj sa ponekim sporednim pitanjima.

Tevhid je izvor s kojeg uzimamo

Jedan od hadisa koji ukazuju na nastojanje Poslanika, s.a.v.s., da tewhid zadrži jedinim izvorom s kojeg se napajamo, jeste hadis Džabira, r.a., u kojem se kaže da je on došao Poslaniku, s.a.v.s., sa knjigom koju je dobio od nekih kitabija, pa je počeo čitati pred njim. Poslanik, s.a.v.s., naljutio se i rekao: "Ja sam vam je dostavio bijelom i čistom! Nemojte ih pitati o nečemu, pa vam oni ispravno odgovore, a vi im ne povjerujete, ili vam pogrešno odgovore, a vi im povjerujete. Tako mi Onoga u Čijoj ruci je moja duša, kada bi Musa bio živ, ne bi mu preostalo ništa drugo nego da mene slijedi!"³⁹

Ashabi su nastojali da to po svaku cijenu ispoštuju. Jedan od primjera takvog njihovog odnosa je hadis kojeg Muslim prenosi od Imrana b. Husajna da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Stid donosi samo dobro!" Bešir b. Ka'b tada reče: "Mi u pojedinim knjigama i mudrostima nalazimo smiraj i dobrotu, a u pojedinima slabost." Imran se naljuti do te mjere da su mu oči pocrvene, reče: "Ja ti prenosim od Poslanika, s.a.v.s., a ti se tome suprotstavljaš!?"⁴⁰

³⁹ Ovaj hadis bilježi imam Ahmed u musnedu Džabir b. Abdullahe, r.a.

⁴⁰ Ovaj hadis bilježi imam Muslim u poglavlju o imanu, pojašnjenje broja ogrankaka imana i najvrednijem i najnižem od njih, o vrijednosti stida i tome da je on dio imana.

Pored podsticanja na pridržavanje Kur'ana i sunneta, Omer b. el-Hattab pojašnjava nam nadopunjavanje i povezanost ova dva časna izvora. Imam ed-Darimi prenosi da je on rekao: "Pojavit će se ljudi koji će s vama polemisati o nekim nejasnoćama u Kur'anu, njima se suprotstavite pomoći poznavalaca hadisa, jer paznavaoci hadisa najbolje poznaju Al-lahovu, dž.š., Knjigu."

Čuvanje fikhskog naslijeđa

Islamski učenjaci uložili su veliki trud u pokušaju da razumiju citate Kur'ana i sunneta. Oni su uskladili naizgled kontradiktorne ajete, opširne su pojasnili preciziranim, opće posebnim i ono što je koncizno kazano onim što je detaljnije pojašnjeno. Zatim su ustanovili derogirajuće i derogirane ajete te precizno zabilježili praksu ashaba. Tako su se potpuno definisali detaljni propisi poredani po poglavljima kako odgovora potrebama ljudi. I pored tolikih napora da se fikhsko naslijeđe očuva, vremenom i pojmom pojedinih alima koji nisu bili dosljedni u istraživanju kur'ansko-sunnetskih dokaza, pojavila su se neispravna rješenja i pogrešna razumijevanja.

Izbjegavanje govora o nejasnim ajetima

Poslanik, s.a.v..s, naredio je da se muslimani sakupljaju radi učenja Kur'ana i studiranja njegovih značenja sve dok su im srca složna, a naredio je da to ne čine ako se razidu. Tako je on rekao: "Učite Kur'an (studirajte ga) sve dok su vam srca složna, a kada se razidete, odustanite od toga!"⁴¹

Allah, dž.š., kaže: *On tebi objavljuje Knjigu, u njoj su ajeti jasni, oni su glavnina Knjige, a drugi su manje jasni. Oni čija su srca pokvarena – željni smutnje i svog tumačenja – slijede one što su manje jasni, a tumačenje njihovo zna samo Allah. Oni koji su dobro u nauku upućeni govore: "Mi vjerujemo u njih, sve je od Gospodara našeg!" – A samo razumom obdareni shvaćaju.*⁴²

Ashabi su bili ustrajni u ovome i historija im to svjedoči.

⁴¹ Ovaj hadis bilježe Buharija i Muslim.

⁴² Alu 'Imran, 7.

Metod ashaba na praktičnom planu

Ashabi su imali jasan metod u rađenju dobrih djela koja predstavljaju uspostavu temelja vjere islama i izvršavanje strogih obaveza (*ajnijje*) i onih koje su obavezne za samo jedan dio društva (*kifaje*).

Neki negativni aspekti neispravnog shvatanja selefizma

Svođenje pojma selefizam na samo jedan aspekt vjere prouzrokuje mnoge negativnosti, kao što su, naprimjer:

1. Poistovjećivanje termina selefizam kod pojedinih grupacija sa islamom, te ponos selefizmom, a ne islamom, jer to daje prostora za razlikovanje od ostalih muslimana. A to je upravo ono što se kosi sa islamskim bratstvom i što vodi do razilaženja i razdora.
2. Izdvajanje od drugih po ovom posebnom simbolu, a to vodi u ekstremno pridržavanje onoga što vidi istinitim onaj ko se tako deklariše. To dovodi do sputavanja misli i neproučavanja onoga što zagovaraju protivnici, te do zatvaranja vrata diskusije i rasprave.
3. Pojava samoopčinjenosti kod početnika koji se pripisu tom nazuvu, naročito kada žele da ukažu na neispravnost vjerovanja muslimana. Tako njihov odnos prema neistomišljenicima postaje loš.
4. Zanimanje većine selefija za teme koje ih dovode u sukob sa drugima, kao što je pitanje te'vila, koje je, bez sumnje, važno, ali ne na račun drugih pitanja koja ih izlažu sukobu sa drugima; kao što je pitanje vladavine po nekim drugim, a ne Božijim zakonima, zatim džahilijska politika i slično. Još je jedna greška prisutna u ovom kontekstu, a to je davanje do znanja svojim sljebenicima od strane njihovih vođa da su samo one stvari o kojima oni govore važne, a to je oprečno onome što smo već kazali da selefizam slijedi princip sveobuhvatnosti u metodu i načinu promjene.
5. Pojedine selefije u pojedinim muslimanskim zemljama selefizam izjednačavaju sa hadisom nasuprot fikha, pa naprimjer kažu: "Jesi li ti selefija ili hanefija?" A u osnovi treba razlikovati osnove mezheba koji se temelje na idžtihadu i izvođenju iz

Kur'ana i sunneta, i pojedine mudžtehide u mezhebu koji su, također, idžtihad i svoja rješenja temeljili na Kur'anu i sunnetu, te između pojedinih kasnijih alima koji su bili samo mukallidi (sljedbenici) i odbijali sahīh sunnet slijedeći rješenja svojih prethodnika u fikhu.

6. Ulaganje napora u pozivu pripadnika drugih da'vetskih džemata, kao da se obraćaju sekularistima ili onih koji su daleko od rada za islam, zato što su ih oni već prije proglašili novotarima i pripadnicima zabludejih sekti. To je dovelo do zapostavljanja većine muslimanske omladine koja je daleko od islama, a naročito što je rad sa takvima lakši, jer nisu opterećeni već zauzetim krivim stavovima i percepcijama.

Iz navedenog se jasno vidi da nepotpuno shvatanje sveobuhvatnosti selefizma i pogrešno razumijevanje sveobuhvatnosti idžtihada u vjeri, pretvara borbu između misionara islama i njegovih neprijatelja u unutrašnju međusobnu borbu, te tako slabi istinski da'vetski front, a to je pozivanje zbumjenih i zalutalih koji ne poznaju suštinu Šerijata.

Vrste selefijskih daija

Selefijske daije dijele se u tri vrste:

Prva vrsta: Oni pozivaju na potpuno ugledanje na prvu generaciju muslimana u svim pitanjima vjere, na znanstvenom i praktičnom planu i u ovu vrstu spada većina učenjaka islamskog ummeta.

Druga vrsta: Oni pozivaju u ugledanje na prvu generaciju muslimana u pojedinim segmentima naučnog aspekta, a to su pitanja akide (vjerovanja). Pripadnici ove vrste stavljuju akcenat na poznata pitanja u kojima se ulema razilazi.

Treća vrsta: Oni pozivaju na ugledanje u prvu generaciju muslimana u samo nekim praktičnim pitanjima, a to su pojedini fikhski propisi. Njihov poziv ogleda se u zagovaranju odbacivanja rješenja mudžtehida i vraćanju svakog pitanja direktno Kur'anu i sunnetu.

Nema sumnje da su prva vrsta daija potpunog i pravog selefizma, koji uvažava princip sveobuhvatnosti vjere.

Selefizam obuhvata sve muslimane

Iz navedenog se zaključuje da selefizam nije metod samo jedne skupine, nego je to opća karakteristika kojom se označavaju svi muslimani, shodno njihovom slijedeњju metoda prve generacije muslimana. Pripadnost selefizmu je relativna stvar, koja varira od osobe do osobe, jer koliko god se neko udaljio od tog pravca na naučnom ili praktičnom planu, on ipak ima segmenata u kojima slijedi prvu generaciju muslimana. Tako se nekome ko je imao suprotno mišljenje u vezi s nekim pitanjem kaže: "Nije bio selefija u vezi s ovim pitanjem, ali je zato bio selefija u drugom pitanju."

Najefikasniji put do nadilaženja razlaza u akaidskim pitanjima i okupljanja ummeta oko temelja vjerovanja

Upute dajjama:

- Iskren nijjet u radu isključivo radi Allaha.
- Ujednačavanje cilja i metoda i usaglašavanje u vezi s tim pitanjem. Oni koji se prikazuju kao muslimani, a u svojoj nutrini istinski ne žele postići ovaj cilj, nisu pravi muslimani. Naprotiv, oni su munafici. Oni izlaze iz okvira islamskog bratstva i ne spadaju u džemat muslimana, svejedno objelodanili oni otvoreni poziv u neki od pravaca oprečnih islamu, ili su intereždžije koje ispoljavanjem islama žele samo osigurati svoje lične ovodunjaluke interese.
- Davanje važnosti temeljima i općim odrednicama vjere.
- Stavljanje akcenta na ono u čemu su muslimani sglasni.
- Imati lijepo mišljenje o svim muslimanima i otvaranje vrata nade pred njima.
- Savjete upućivati diskretno.
- Čuvati se (uzrokovanja) smutnje u vjeri.
- Ne biti ekstremno pristrasan svome džematu.
- Obavezno raditi na ujedinjavanju džemata.
- Stalno isticati obaveze prema Allahu i Njegovoj vjeri.
- Držati se islamskog koncepta.
- Ne sporiti se zbog funkcija.
- Otvorenost i jasnoća.

Pravedan odnos prema mudžtehidu

Ibn Tejmijje veli: "Mudžtehid koji slijedi dokaze, bio on imam, vladar, alim, istraživač, muftija ili neko drugi, koliko upotrijebi idžtihad utemeljen na dokazima, bojeći se Allaha koliko je u stanju, to je ono čime ga Uzvišeni Allah duži i on se smatra pokornim Allahu, zaslužnim za Njegovu nagradu."⁴³

Ehlu-s-sunne ne proglašavaju nevjernikom onoga ko upotrijebi idžtihad

Ibn Tejmijje kaže: "Ehlu-s-sunne ne proglašavaju novotarom, niti nevjernikom onoga ko upotrijebi idžtihad pa pogriješi, iako im se on suprotstavio pa čak i halilo njihove živote. Ashabi nisu haridžije proglasili nevjernicima, iako su haridžije proglasile nevjernikom Osmana i Aliju, r.a., a zatim su proglasili nevjernicima sve one koji su njih dvojicu slijedili i ohalili živote muslimana koji se s njima nisu slagali."

Onaj koji posmatra polemiku koja se tokom historije vodila između učenika na putu stjecanja znanja, zbog razlaza koji je bio aktuelan između alima koji su imali svoje sljedbenike u akaidu, sažalijeva stanje ummeta koji se međusobno sukobljava zbog razlaza njegove uleme. Da su učenjaci islama odgojili svoje učenike u umjerenom konceptu koji suprotnu stranu smatra samo pogrešnom, a ne da ih vrijeđaju i smatraju zabljedjelim, naučna atmosfera bila bi mirna i među učenicima koji stječu znanje vladala bi ljubav i bratstvo koji se temelji na opravdavanju suprotne strane, a ne na tretiranju istih kao velikih grješnika i nevjernika.

Širokogrudnost i odricanje od pobornika suprotnih stavova

Pozitivna kritika i ispravan metod ogledaju se u tome da se pokaže širokogrudnost obje strane kroz naučnu diskusiju koja se temelji na uvažavanju pravila islamskog bratstva i plemenitog naučnog morala, uz izbjegavanje odricanja od pobornika suprotnog mišljenja i proglašavanja istih novotarima i zabljedjelim, a pogotovo optužbe istih za veliki grijeh

⁴³ Medžmu'u-l-fetava, 19/216-217.

i nevjerstvo. Ovo idejno trvenje između muslimanskih učenjaka odvelo ih je od stvarne borbe protiv otvorenih neprijatelja islama i onih koji se samo pripisuju islamu.

Odnos prema pobornicima suprotnih mišljenja

Prije nego što zauzmemmo stav prema mudžtehidima za koje smatramo da su pogriješili, dužni smo pogledati u dokaze i rješenja koja su ponudili. Zatim, trebamo preferirati ispravno mišljenje sa jasnim dokazima stalozeno i smireno, bez ikakva napada na njih, ili optužbe da krivo vjeruju. Zato što grubo izlaganje teme, isključivost i omalovažavanje mišljenja protivnika izaziva također grubost i žestinu.

Opasnost od idžtihada koji je oprečan onome u čemu je ummet saglasan

Mu'az b. Džebel je bio svjestan opasnosti idžtihada koji je oprečan onome u čemu je ummet saglasan, pa je upozoravao na mišljenja koja skreću pažnju i izazivaju zapitkivanje ljudi. On kaže: "Upozoravam vas na grešku mudrog, jer se može desiti da šejtan izgovori riječ zablude jezikom mudraca, a može se desiti da munafik kaže riječ istine." Jezid b. Umejre, prenosilac od Mu'aza, tada reče: "Kako će ja, Allah ti se smilovao, znati da je mudrac izrekao riječ zablude, a munafik riječ istine?" "Naprotiv, iz govora mudraca odbaci one izreke koje mu donose ugled, a za koje se kaže: šta je ovo? I nemoj da te to odvrati od njega, jer moguće je da se on ispravi. A prihvati istinu kad je čuješ, jer istina ima svjetlo."

Riječi Mu'aza na kraju ovog citata u kojima kaže: "I nemoj da te to odvrati od njega, jer moguće je da se on ispravi. A prihvati istinu kad je čuješ, jer istina ima svjetlo.", predstavljaju veoma važnu smjernicu znanstvenoj metodi, a to je: kada alim pogriješi to ne znači da ga moramo ostaviti i odbijati da se okoristimo njegovim znanjem. Naprotiv, od njega ćemo uzeti ono što odgovara istini, a odbaciti ono što je suprotno istini.

Uzroci razdora među džematima i načini njihova nadvladavanja

Jedan od najvećih uzroka koji prouzrokuju razdor među džematima i udaljavaju puteve razumijevanja među njima je to što pripadnici svakog džemata bezrazložno pokazuju ekstremnu pripadnost svome džematu i loše se odnose prema vođama drugih džemata.

Jedan od najboljih načina nadvladavanja ovog ektremizma u pripadnosti svome džematu jeste da vođe da'vetskih džemata sebe stave u poziciju alima među ashabima koji su poučavali narod i da'vet činili, kao što je bio Abdullah b. Mes'ud, Abdullah b. Abbas i Ebu Hurejre, r.a. Svaki od ovih alima i njima sličnih, imao je svoje sljedbenike. To su bili njihovi učenici, učenici njihovih učenika i oni koji su se poveli za njima. Isto su postupali učenjaci među tabi'inima i tabitabi'inima. Svaki od poznatih alima imao je svoje sljedbenike, ali oni nisu umanjivali značaj drugih alima, iako su se s njima razilazili u mišljenju i idžtihadu. Naprotiv, oni su jedni druge hvalili, a ukoliko bi se neki alim pred njima nedolično kritikovao, oni bi se tome suprotstavili. Isto su radili i njihovi učenici. Oni nisu pretjerivali u veličanju svojih učitelja, s pravom niti bez opravdanja. Nikad nisu druge alime omalovažavali, bez obzira bili oni na istini ili neistini.

Odnos prema pluralizmu džemata

Ne bi trebali gledati na mnoštvo da'vetskih džemata kao negativnost, nego na to trebamo gledati kao na mnoštvo islamskih učenjaka koji imaju svoje sljedbenike, ali pod uvjetom pridržavanja ulemanskog edeba i uvažavanja višeg cilja da've, a to je rad na odgoju nove generacije savjesne omladine, bez obzira kom džematu pripadali.

A sljedbenici različitih nivoa trebaju gledati na preporuke i savjete koji su im stigli od osnivača njihovih džemata kao na uputstva koja mogu biti ispravna i pogrešna, te da ih preispitaju Allahovim Šerijatom. Ono što je u skladu sa Šerijatom će prihvatiti, a ono što nije ostaviti. Isto tako, obavezni su da se ne ograniče samo na metode da'veta koje je osmislio osnivač njihovog džemata, tako što neće ništa dodati niti izmijeniti. Osnivač džemata bio je samo alim mudžtehid. Kada je uspostavio sistem da'veta u svom džematu, imao je u vidu prilike društva u kojem je živio, a te prilike

uvjetovane su politikom i običajima tog vremena, te posebnim običajima koje su prakticirali alimi tog doba i slično.

Treće poglavlje: Najprimjereniji metod predstavljanja islamskog vjerovanja

Jedan od najvažnijih pokazatelja uspjeha jednog daje jeste da detaljno i studiozno izučava savremena zastranjivanja, uz razumijevanje aktuelnog stanja muslimana na idejnom i praktičnom planu, a zatim da akcenat stavi na suprotstavljanje neispravnostima aktuelnim u njegovom vremenu.

Ispravan metod na polju ispravljanja nepravilnosti je da učenjak reformator sagleda aspekte u kojima je džahilijjet njegovog vremena prevladao islamski koncept, te pokuša da ih istakne i razotkrije njihove negativnosti i ponudi ispravnu alternativu. U svemu tome pridržavaće se islamskog koncepta i njegovih uzvišenih uputa u vezi s tim pitanjima.

Usluga akidi u ovom slučaju nije moguća izuzev apelom na povezivanje praktičnih obaveza vjere i naučnih osnova vjerovanja (*akide*). Isto tako, obavezan je suodnos između ustrajnosti na izvršavanju Allahovih odredbi i izbjegavanju onoga što je Allah zabranio te između pokušaja jačanja imana muslimana i vezanja za njihovo vjerovanje. Pri tome je potrebno izbjegavati govor koji će ih odvesti u iskušenja. Imam Buhari jedan dio poglavlja o ilmu – nauci, posvetio je ovoj temi i naslovio ga: *O onima koji su određena znanja prenosili nekim ljudima, a drugima nisu bojeći se da ih neće razumjeti*. Alija, r.a., rekao je: "Govorite ljudima ono što će razumjeti! Zar želite da se niječe ono što je rekao Allah i Njegov Poslanik?" Imam Muslim prenosi od Abdullahe b. Mes'uda da je rekao: "Kad god si nekim ljudima kazao nešto što oni ne mogu shvatiti, to je za njih iskušenje (*fitna*)."

Popravljanje stanja muslimana – nada i očekivanje

Islamski ummet danas svjedoči zapažene aktivnosti na polju poziva ka ispravljanju postojećih pogrešnih shvatanja, kako na polju temelja vjere tako i u području detaljnih propisa. Međutim taj pokušaj ispravljanja kričivih shvatanja treba obuhvatiti sljedeće stvari:

1. Sačiniti opširnu studiju Kur'ana i sunneta.
2. Dobro prostudirati život ashaba u naučnom smislu i pojasniti njihov metod.
3. Sačiniti opširnu studiju literature koju je napisala ulema i njihovih naučnih zaključaka.
4. Očistiti akaidsku literaturu od produkata ograničene ljudske misli koji su uvršteni u akaidske teme.

Ideja o jedinstvu religija

U savremenom dobu raširila se jedna veoma opasna ideja koju nazivaju: *jedinstvo religija*. Ponekad je nazivaju *zbližavanje*, a ponekad *ekumenizam (vjersko bratstvo)*. U tom kontekstu ističe se parola: *Jedinstvo nebeskih knjiga*, koja je dosegla do ideje o štampanju Kur'ana, Tevrata i Evanđelja u jednoj knjizi!

Zatim je ta ideja ušla u praktično obredoslovno područje, tako što je organizirana zajednička molitva u Italiji 1986. godine, na poziv pape i taj se događaj ponovio u Japanu.

Potreba za ponovnim iniciranjem ove teme pojavila se nakon pojave "globalizacije" nametnute od strane zemlje koja vlada svjetskim medijima, a koja sadrži ideju međureligijskog zbližavanja.

*Allahu je prava vjera jedino – islam.*⁴⁴ Ovaj ajet jasno govori o tome da je jedina priznata vjera kod Allaha, dž.š., islam. Zato što su sve druge vjere, osim islama, u osnovi ljudski produkt – kao što je idolopoklonstvo, ili iskrivljeni – kao što su judaizam i kršćanstvo. A islam, koji predstavlja obožavanje isključivo i samo Allaha, jeste vjera s kojom su poslani svi poslanici, a.s. Allah, dž.š., kaže: *Prije tebe nijednog poslanika nismo poslali a da mu nismo objavili: "Nema boga osim Mene, zato se Meni klanjajte!"*⁴⁵

Tako je i posljednji Poslanik, s.a.v.s., poslan sa naredbom da bude predan samo Allahu, dž.š., a da se kloni ibadeta bilo kom drugom mimo Njega. Allah, dž.š., kaže: *Reci: "Meni je zabranjeno, o tome su mi došli jasni*

⁴⁴ Alu 'Imran, 19.

⁴⁵ El-Enbija', 25.

*dokazi od Gospodara moga, da se klanjam onima kojima se mimo Allaha klanjate, a naređeno mi je da se pokoravam Gospodaru svjetova.*⁴⁶

Allah, dž.š., ukorio je kršćane zbog njihovog obožavanja Isaa, a.s. Allah, dž.š., kaže: *Nezamislivo je da čovjek kome Allah da Knjigu i znanje i vjerovjesništvo – poslije rekne ljudima: "Klanjajte se meni, a ne Allahu!" – nego: "Budite Božiji jer vi Knjigu znate i nju proučavate!"*⁴⁷

Allah, dž.š., također kaže: *Ti ćeš, sigurno, naći da su vjernicima najlući neprijatelji jevreji i mnogobošci; i svakako ćeš naći da su vjernicima najbliži prijatelji oni koji govore: "Mi smo kršćani", zato što među njima ima svećenika i monaha i što se oni ne ohole.*⁴⁸

Islam je vjera svih poslanika

Svi poslanici su saglasni u pozivu u osnov vjere koji se ogleda u potpunoj predanosti Allahu, dž.š., pokornošću i ibadetom. Poslanik, s.a.v.s., negirao je kršćanstvo iskrenih sljedbenika Isaa, a.s., i nazvao ih muslimanima.

Poslanik, s.a.v.s., rekao je Selmanu, nakon što je objavljen kur'anski ajet: ...*zato što među njima ima svećenika i monaha i što se oni ne ohole.*⁴⁹: “O Selmane! Oni tvoji s kojima si bio i tvoj drug nisu bili kršćani. Oni su bili muslimani.” To je Selman podržao i kazao o svom drugu: “Tako mi Onoga Koji te poslao sa istinom, on mi je naredio da tebe slijedim, pa sam mu rekao: ‘Pa čak iako mi naredi da ostavim tvoju vjeru i ovo na čemu si ti?’ On mi tada reče: ‘Ostavi je, zaista je istina i obaveza ono što ti on naredi.’”

Šejhu-l-islam Ibn Tejmije veli: “Termin islam obuhvata istislam (predanost) i selamet koji se ogleda u ihlasu (iskrenosti). Poznato je da su poslanici poslati sa islamom u njegovom općem značenju, te da je Ibrahim, Allahov miljenik, predvodnik pravovjernih muslimana.”

⁴⁶ El-Mu'min, 66.

⁴⁷ Alu 'Imran, 79.

⁴⁸ El-Ma'ide, 82.

⁴⁹ El-Ma'ide, 82.

Jedinstvo vjere, a mnoštvo vjerozakona

Poslanici, a.s., bili su saglasni u pozivu u temelj vjerovanja. Allah, dž.š., kaže: *On vam propisuje u vjeri isto ono što je propisano Nuhu i ono što objavljujemo tebi, i ono što smo naredili Ibrahimu i Musau i Isau: "Pravu vjeru isповиједајте i u tome se ne podvajajte!" Teško je onima koji Allahu druge ravnim smatraju da se tvome pozitvu odazovu. Allah odabire za Svoju vjeru onoga koga On hoće i upućuje u nju onoga ko Mu se iskreno obrati.*⁵⁰

Allah, dž.š., naredio je poslanicima da uspostave vjeru, a zabranio im je razjedinjenost. A vjera se ogleda u obožavanju jedino i isključivo Allaha, dž.š. A što se tiče detaljnih šerijatskih propisa, oni su bili različiti, shodno potrebama naroda. Allah, dž.š., kaže: ...*svima vama smo zakon i pravac propisali.*⁵¹ Poslanik, s.a.v.s., kaže: "Poslanici su braća po ocu, majke su im različite, a vjera im je jedna."⁵²

Općenitost posljednje objave

Svaki poslanik bio je poslan samo svome narodu, a poslanici su upućivali svoj narod na Pravi put. Kada je prestalo spuštanje objave sa neba, nakon Isaa, a.s., raširilo se neznanje i čovječanstvo osjetilo potrebu za nekim ko će ga uzeti za ruku i povesti ka svjetlosti. Allah, dž.š., upotpunio je Muhammedom, s.a.v.s., tu građevinu i poslao ga svim ljudima. Allah, dž.š., kaže: *Muhammed nije roditelj nijednom od vaših ljudi, nego je Allahov poslanik i posljednji vjerovjesnik.*⁵³

Poslanik, s.a.v.s., kaže: "Primjer mene i poslanika prije mene je kao primjer čovjeka koji je sagradio kuću, pa je lijepo uredio, izuzev mjesto jedne cigle na čošku. Ljudi su obilazili kuću, divili joj se i govorili: 'Samo da je još ova cigla postavljena!' Ja sam ta cigla, jasam posljednji poslanik."⁵⁴

⁵⁰ Eš-Šura, 13.

⁵¹ El-Ma'ide, 48.

⁵² Ovaj hadis prenose Ahmed i Buharija.

⁵³ El-Ahzab, 40.

⁵⁴ Ovaj hadis prenose Buharija i Muslim.

Ideja zbližavanja nebeskih vjera

Ideja zbližavanja nebeskih vjera je potuno pogrešna, jer se sve nebeske vjere smatraju islamom. To je istina, a pokušaj usaglašavanja istine sa neistinom ni u kom slučaju nije dopuštena. Poslanik, s.a.v.s., naredio je da se jevreji i kršćani pozovu u tewhid. Allah, dž.š., kaže: *Reci: "O sljedbenici Knjige, dođite da se okupimo oko jedne riječi i nama i vama zajedničke: da se nikome osim Allahu ne klanjamo, da nikoga Njemu ravnim ne smatramo i da jedni druge, mimo Allaha, bogovima ne držimo!" Pa ako oni ne pristanu, vi recite: "Budite svjedoci da smo mi muslimani!"*⁵⁵

Stav Poslanika, s.a.v.s., prema sljedbenicima Knjige

Kada je Poslanik, s.a.v.s., doselio u Medinu, u njoj su bila jaka jevrejska pleme koja su imala snažan utjecaj. Međutim Poslanik, s.a.v.s., nije pravio susrete s njima s ciljem zbližavanja sa njihovom vjerom, nego ih je pozvao u islam i podsjetio ih na obećanje koje su dali, da će u njega vjerovati i prepoznati ga po njegovim osobinama i osobinama njegovih ashaba koje su spomenute u Tevratu. Kada je kod Poslanika, s.a.v.s., došla delegacija kršćana iz Nedžrana (Jemen), on ih je pozvao u islam. Tada su njihova dva svećenika rekla: "Mi smo primili islam prije tebe!" On im je rekao: "Vi ste slagali! Vas od islama odvlači vaša tvrdnja da Allah ima dijete, obožavanje krsta i jedenje svinjskog mesa."

Potpunost posljednje objave

Allah, dž.š., slanjem Muhammeda, s.a.v.s., upotpunio je vjeru svih ljudi. Allah, dž.š., kaže: *Sada sam vam vjeru vašu usavršio i blagodat Svoju prema vama upotpunio i zadovoljan sam da vam islam bude vjera.*⁵⁶ Ko poslije ovoga bude tvrdio da čovječanstvo treba novu uputu, on je u zabludi i sljedbenik iskvarene strasti koji želi uništiti islam. Allah, dž.š., ne šalje nekom narodu poslanika sve dok taj narod ne bude trebao uputu. Ako pogledamo vjeru islam, vidjet ćemo da je on, još uvijek, izvor svjetlosti

⁵⁵ Alu 'Imran, 64.

⁵⁶ El-Ma'ide, 3.

i upute. Allah, dž.š., obavezao se da će ga sačuvati: *Mi, uistinu, Kur'an objavljujemo i zaista ćemo Mi nad njim bdjeti!*⁵⁷ Zato Kur'an nije bio izložen iskrivljavanju ili krivotvorenju, kao što se desilo sa Tevratom i Indžilom. Poslanik, s.a.v.s., obavijestio nas je da će u ovom ummetu biti jedna skupina koja će ostati na istini i braniti je, kada je rekao: "U mom ummetu će stalno biti jedna grupa koja će izvršavati Allahove naredbe. Njima neće moći nauditi oni koji ih žele poniziti niti oni koji će im se suprotstaviti. Oni će na tom ostati sve do Sudnjeg dana."

Naše uvjerenje da posjedujemo ispravno vjerovanje dovoljno je da nam dā snage da ustrajemo u njegovom širenju. Mi moramo pozivati ljude da se ponose našom vjerom. Jedino je islam ispravno pripisati Al-lahu, dž.š. Na ovakav način ćemo vidjeti kako će ljudi užurbano hrliti u islam, čuvati ga i pozivati njemu.

(Preveo: Zuhdija ADILOVIĆ)

⁵⁷ El-Hidžr, 9.